

characteristic of a criminal offense, as well as the identification and justification of new types of unlawfulness.

Keywords: Criminal law of Ukraine, criminal law regulation, criminal law relations, criminal offense, criminal prohibitions, unlawfulness.

DOI: 10.33766/2786-9156.106.2.117-126

УДК: 343.352:343.21(477)

Мішура М. В., аспірант наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

e-mail: kmovcan89@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0008-4312-1378>

ВИНА В СКЛАДІ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 369-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті встановлено, що для складу злочину, передбаченого статтею 369-2 Кримінального кодексу України, характерний прямиий умисел. Наведено аргументи на користь такої позиції. Спростовано твердження вчених про можливість вчинення злочинного впливу з непрямым умислом через належність його до злочинів з формальним складом, у яких ставлення до наслідків необов'язкове, оскільки вони перебувають за межами складу кримінального правопорушення. Наголошено у зв'язку з цим на недоліках дефініції як вини, так і прямого умислу у статтях 23, 24 Кримінального кодексу України, а також звернено увагу на більш досконалі визначення цих понять у проєкті Кримінального кодексу України.

Розкрито інтелектуальний та вольовий моменти «корупційного» умислу в діях суб'єктів «активного» та «пасивного» зловживання впливом. Зокрема, встановлено, що для усвідомлення ознак, що характеризують об'єкт цього злочину, необхідно, щоб особа розуміла, що своєю поведінкою вона посягає на ustaleni в суспільстві публічні відносини, а отже, розуміє суспільно небезпечний характер вчиненого діяння, заподіяння чи можливість заподіяння шкоди нормальній, правильній роботі органів державної влади та місцевого самоврядування як безпосередньому основному об'єкту кримінального правопорушення (винний усвідомлює, що порушує («обходить») установлений державою порядок ухвалення офіційних рішень особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), а також авторитету, правосуддя, праву власності тощо як безпосереднім додатковим об'єктам досліджуваного делікту.

Ключові слова: корупційне кримінальне правопорушення, вина, умисел, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, зловживання впливом, неправомірна вигода, службова особа, особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. Внутрішній прояв зловживання впливом виражається в ознаках суб'єктивної сторони цього кримінального правопорушення (далі – к. пр.). Як слушно зауважують вчені, суб'єктивна сторона – це внутрішня

сторона к. пр., яка відображає психічні процеси, що відбуваються у свідомості суб'єкта з приводу вчиненого ним діяння, та яка складається з певних ознак [1, с. 184]. У межах цього елемента складу к. пр. традиційно виділяють вину як єдину обов'язкову ознаку, а також мотив, мету та емоційний стан як його факультативні ознаки [2, с. 544; 3, с. 295]. З огляду на зазначене, обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу зловживання впливом виступає вина. Ураховуючи складність конструкції ст. 369-2 Кримінального кодексу України (далі – КК), у правозастосовній діяльності подекуди виникають труднощі, пов'язані зі встановленням та доведенням інтелектуальних та вольових ознак умислу під час притягнення до кримінальної відповідальності за зловживання впливом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній кримінально-правовій літературі проблемні питання відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 369-2 КК, досліджено в роботах О. О. Дудорова, К. П. Задої, В. І. Дюрдя, Н. О. Кочерової, М. О. Комарницької, В. М. Киричка, О. О. Книженко, В. О. Навроцького, А. В. Савченка, Л. Ю. Тимофєєвої, В. І. Тютюгіна та інших вчених. Попри це, чимало проблем у цій сфері, зокрема пов'язаних із проблематикою вини у складі цього к. пр., залишаються нерозв'язаними або дискусійними.

Формулювання цілей. Метою статті є встановлення та розкриття змісту вини як кримінально-правової ознаки злочину, передбаченого ст. 369-2 КК.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 23 КК, виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Вада цієї дефініції в контексті дослідження вини у злочині, передбаченому ст. 369-2 КК, полягає в тому, що вона стосується деліктів з матеріальним складом. Водночас зловживання впливом належить до злочинів з формальним складом, у яких ставлення до наслідків необов'язкове, оскільки вони перебувають поза межами складу к. пр. Зокрема, Н. О. Кочерова з цього приводу слушно зауважує про те, що, враховуючи особливості конструкції у межах кримінально-правової норми, передбаченої ст. 369-2 КК, наслідки «виведені» за межі складів злочинів, таким чином, психічне ставлення до них у формі передбачення (або усвідомлення) для кваліфікації жодного значення не має [4, с. 142].

Більш досконалою є дефініція вини, запропонована авторами проекту КК. У ч. 2 ст. 2.4.1. цього документу виною визнається виражене у формі умислу або необережності психічне ставлення особи до вчинюваної нею протиправної дії чи бездіяльності, а також до її наслідку, якщо він визначений цим Кодексом як ознака складу кримінального правопорушення [5]. Ознака вини на практиці є часто найбільш складним елементом для встановлення (доведення) в кримінальних провадженнях. Відповідно, суб'єктивна сторона зловживання впливом, особливо враховуючи складні зв'язки між суб'єктами «активного» та «пасивного» зловживання впливом, а також уповноваженою особою (на яку власне вплив здійснюється), тут не є виключенням – її юридично коректне встановлення потребує значних інтелектуальних зусиль із боку правозастосувача.

Аналіз диспозицій ст. 369-2 КК свідчить про те, що всі описані в них діяння належать до кола умисних деліктів. Хоча в текстах диспозицій досліджуваної кримінально-правової заборони законодавець безпосередньо не використовує певні орієнтири для правозастосувача, які би свідчили про вимогу щодо саме умисної форми поведінки (на кшталт понять «умисне», «свідоме», «завідоме»), водночас власне конструкції цих диспозицій, їхній зміст не залишають сумнівів у наявності саме умисного характеру протиправної поведінки, яка полягає в «активному» та «пасивному» зловживанні впливом. Справді, важко (якщо взагалі можливо) уявити, як можна необережно здійснити пропозицію, обіцянку і тим більше надати неправомірну вигоду іншій особі за здійснення нею впливу. Так само важко уявити, що особа приймає таку пропозицію (обіцянку) і, навіть більше, одержує вигоду, не бажаючи вчинити саме такі дії. Що ж до форми вимагання, то тут загалом коментарі зайві.

У текстах вироків у справах про зловживання впливом нерідко використовуються умовні «індикатори» або «маркери» умисної поведінки тих осіб, які пропонують реалізувати такий вплив. Наступний приклад це ілюструє. *Вироком Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 15 вересня 2023 р. ОСОБА_5 засуджено за вчинення к. пр., передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, а саме пропозицію та обіцянку здійснити вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави за надання неправомірної вигоди для себе. Як впливає з матеріалів кримінального провадження, ОСОБА_5, будучи майором ЗСУ, перебуваючи в гаражі гаражного кооперативу, розуміючи можливість звільнення особи від призову на військову службу за мобілізацією на підставі рішення військово-лікарської комісії, діючи з корисливих мотивів, усвідомлюючи суспільно-небезпечний характер своїх дій, передбачаючи їх суспільно-небезпечні наслідки та свідомо бажаючи їх настання, в усній формі висловив ОСОБА_6 пропозицію та пообіцяв здійснити вплив на членів військово-лікарської комісії, які є особами, уповноваженими на виконання функцій держави, під час прийняття ними рішення про непридатність ОСОБА_6 до військової служби, за що останній повинен був надати ОСОБА_5 неправомірну вигоду в сумі 2 000 дол. США (що в перерахунку становить 73 137 грн 20 коп.) [6].*

Показово, що в тексті цього вироку суд виокремив низку елементів умисної форми вини (наприклад, «розуміючи», «діючи з корисливих мотивів», «усвідомлюючи суспільно-небезпечний характер своїх дій»), які свідчили про заздалегідь обдуману, свідому та цілеспрямовану поведінку військовослужбовця як суб'єкта «пасивного» зловживання впливом з метою одержання предмета неправомірної вигоди – грошових коштів – на свою користь. Хоча з твердженнями суду щодо суспільно небезпечних наслідків, зважаючи на формальний склад к. пр., неможливо погодитися.

Водночас Вищий антикорупційний суд у вирокі від 10 червня 2021 р. у справі № 454/2576/17 слушно зауважив, що з суб'єктивної сторони, злочин, передбачений ч. 2 ст. 369-2 КК, може бути вчинений лише з прямим умислом. Прямий умисел у злочинах з формальним складом, яким є інкримінований ОСОБА_11 злочин, характеризується психічним ставленням виключно до діяння. Отже, для встановлення прямого умислу на вчинення злочину з формальним складом потрібно з'ясувати, чи усвідомлює особа

суспільно-небезпечний характер свого діяння (інтелектуальна ознака умислу) і чи бажає вчинити таке суспільно-небезпечне діяння (вольова ознака умислу) [7].

Важливо, що, відповідно до п. 65 Пояснювальної записки до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, який коментує ст. 12 цього міжнародного документа, присвячену забороні торгівлі впливом, неправомірний вплив повинен містити корупційний намір суб'єкта впливу [8].

Як відомо, умисел, відповідно до ст. 24 КК, поділяється на прямий (якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання) та непрямий (якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і, хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання).

Вади дефініції прямого і непрямого умислу ті ж самі, що й визначення вини загалом. Слушні корективи до цих дефініцій пропонують автори проекту КК. У ст. 2.4.2. цього документа умисел визнається прямим, якщо особа: 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності та 2) бажала її вчинити. Бажання вчинити дію чи бездіяльність означає, що особа завідомо спрямовувала свою волю на її вчинення. Якщо спричинений наслідок є ознакою складу кримінального правопорушення, то бажання вчинити дію чи бездіяльність означає, що для особи такий наслідок був метою вчиненої нею дії чи бездіяльності або передбачався нею як неминучий. Натомість, відповідно до ст. 2.4.3. проекту КК, умисел є непрямим, якщо особа: 1) розуміла фактичні обставини своєї протиправної дії чи бездіяльності, 2) передбачала її наслідок, який є ознакою складу кримінального правопорушення, та 3) хоча не бажала, але припускала його настання [5].

У діях як того, хто пропонує (обіцяє, надає) неправомірну вигоду, так і того, хто приймає таку поведінку (одержує неправомірну вигоду), присутній саме *прямий умисел* (за змістом ч. 2 ст. 24 КК): правопорушник усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, пов'язаного з очікуваним, обіщаним або здійснюваним впливом та бажає його вчинити.

Наявність прямого умислу в складі злочину, передбаченого ст. 369-2 КК, вбачають також інші вчені [4, с. 142; 9, с. 912; 10, с. 260; 11; 12, с. 630, 631]. Це обумовлено тим фактом, що к. пр. з формальним складом можуть вчинятися лише з прямими умислом, оскільки в них наслідки не визнаються обов'язковою ознакою складу, а відтак говорити про свідоме припущення настання суспільно небезпечних наслідків як вольову ознаку непрямого умислу немає підстав. Така позиція щодо неможливості вчинення к. пр. з формальним складом із непрямым умислом підтримується в теорії кримінального права [13, с. 184–185].

Зважаючи на принцип суб'єктивного інкримінування, притягнення до кримінальної відповідальності є обґрунтованим лише за умови, якщо виною суб'єкта охоплюються всі обставини, які у своїй сукупності утворюють склад конкретного к. пр. – як основного, так і кваліфікованого (особливо кваліфікова-

ного). Усвідомлення особою фактичних ознак здійснюваного або лише обіцяного зловживання впливом охоплює передусім усвідомлення об'єктивних ознак складу цього злочину, а саме – об'єкта та об'єктивної сторони.

Проаналізуємо детальніше інтелектуальний та вольовий моменти «корупційного» умислу в діях суб'єктів «активного» та «пасивного» зловживання впливом. З огляду на особливості суспільно небезпечних діянь, криміналізованих у різних частинах ст. 369-2 КК, ці моменти прямого умислу мають відмінності.

Вельми ґрунтовно до цього питання підійшла Н. О. Кочерова, розкривши інтелектуальні та вольові ознаки прямого умислу в складі к. пр., передбаченого ст. 369-2 КК [4, с. 142–146]. Водночас пропозиції дослідниці не враховують низку змін і доповнень до диспозиції цієї статті, а тому ознаки прямого умислу потребують щонайменше корекції змісту інтелектуальної та вольової ознаки прямого умислу в цих деліктах.

Для усвідомлення ознак, що *характеризують об'єкт цього злочину* (тут простежується важливий об'єктивно-суб'єктивний зв'язок), необхідно, щоб особа розуміла, що своєю поведінкою вона посягає на усталені в суспільстві публічні відносини, а отже, розуміє суспільно небезпечний характер вчиненого діяння, заподіяння чи можливість заподіяння шкоди нормальній, правильній роботі органів державної влади та місцевого самоврядування як безпосередньому основному об'єкту к. пр. (винний усвідомлює, що він порушує («обходить») установлений державою порядок ухвалення офіційних рішень особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), а також авторитету, правосуддю, праву власності тощо як безпосереднім додатковим об'єктам досліджуваного делікту.

Таким чином, дії суб'єкта к. пр. завдають чи створюють загрозу заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони, передусім нормальній діяльності органів державного управління (включають також складову місцевого самоврядування), їх авторитету, правосуддю тощо. Через усвідомлені фактичні обставини винний розуміє всю шкідливість і небезпечність свого діяння з урахуванням специфіки такої небезпеки, що відображена в змісті описаних у законі ознак «активного» чи «пасивного» зловживання впливом.

Інтелектуальний момент суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 369-2 КК, характеризується усвідомленням суб'єктом «активного» зловживання впливом усіх необхідних об'єктивних ознак цього делікту. Прямим умислом особа, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду, охоплюються такі обставини: 1) особа пропонує, обіцяє або надає саме неправомірну вигоду, а не матеріальні чи нематеріальні активи на законних підставах; 2) неправомірна вигода пропонується, обіцяється або надається особі, яка має змогу (принаймні в уяві надавача вигоди – суб'єктивний момент) вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) неправомірна вигода пропонується, обіцяється або надається саме за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – такий вплив очікується; 4) вказані дії завдають чи створюють загрозу заподіяння шкоди

об'єкту кримінально-правової охорони – передусім нормальній діяльності органів державного управління (включають також складову місцевого самоврядування), їх авторитету, правосуддю тощо.

Своєю чергою, зміст інтелектуального моменту прямого умислу суб'єкта злочину, передбаченого частинами 2 та 3 ст. 369-2 КК, також характеризується усвідомленням ним обов'язкових об'єктивних ознак цього складу злочину. Так його свідомістю повинно охоплюватися те, що: 1) прийняття пропозиції, обіцянки або одержання, зокрема поєднане з вимаганням, стосується виключно неправомірної вигоди, а не матеріальних чи нематеріальних активів на законних підставах; 2) неправомірну вигоду пропонує, обіцяє, надає особа, яка бажає здійснити вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) неправомірна вигода пропонується, обіцяється або надається зокрема у випадках, поєднаних з її вимаганням, саме за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 4) вказані дії завдають чи створюють загрозу заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони – передусім нормальній діяльності органів державного управління (включають також складову місцевого самоврядування), їх авторитету, правосуддю тощо.

Таким чином, суб'єкти зловживання впливом повинні усвідомлювати, що вони пропонують, обіцяють, надають, одержують або щодо чого приймають пропозицію чи обіцянку, хто вчиняє такі дії, кому вони адресовані, а також з якою, власне, метою.

Суб'єкт «активного» зловживання впливом повинен усвідомлювати, що він пропонує, обіцяє чи надає, кому та з якою метою. Натомість суб'єкт «пасивного» зловживання впливом повинен усвідомлювати, що йому пропонують, обіцяють, надають та за що. Вольовий момент прямого умислу у складі к. пр., передбаченого ст. 369-2 КК, полягає в тому, що, незважаючи на усвідомлення суспільно небезпечного і водночас незаконного характеру своєї поведінки, суб'єкт «активного» та «пасивного» зловживання впливом бажають так вчинити задля досягнення бажаного результату: для суб'єкта «активного» зловживання впливом – це прийняття бажаного для нього рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а для суб'єкта «пасивного» зловживання впливом – це щонайменше одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи.

Висновки. Таким чином, для складу злочину, передбаченого статтею 369-2 КК, характерний прямий умисел, що обумовлено передусім його належність до деліктів із формальним складом, у яких ставлення до наслідків необов'язкове, оскільки вони перебувають за межами складу кримінального правопорушення.

Дефініції як вини, так і прямого умислу в статтях 23, 24 КК потребують удосконалення на кшталт того, як це зроблено у відповідних статтях проекту КК.

Інтелектуальний момент суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 369-2 КК, характеризується усвідомленням суб'єктом «активного» зловживання впливом усіх необхідних об'єктивних ознак цього делікту. Пря-

мим умислом особи, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду, охоплюються такі обставини: 1) особа пропонує, обіцяє або надає саме неправомірну вигоду, а не матеріальні чи нематеріальні активи на законних підставах; 2) неправомірна вигода пропонується, обіцяється або надається особі, яка має змогу (принаймні в уяві надавача вигоди – суб'єктивний момент) вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) неправомірна вигода пропонується, обіцяється або надається саме за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – такий вплив очікується; 4) вказані дії завдають чи створюють загрозу заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони – передусім нормальній діяльності органів державного управління (включають також складову місцевого самоврядування), їх авторитету, правосуддю тощо.

Своєю чергою, зміст інтелектуального моменту прямого умислу суб'єкта злочину, передбаченого ч. 2 та 3 ст. 369-2 КК, також характеризується усвідомленням ним обов'язкових об'єктивних ознак цього складу злочину. Передусім його свідомістю повинно охоплюватися те, що: 1) прийняття пропозиції, обіцянки або одержання, зокрема поєднане з вимаганням, стосується виключно неправомірної вигоди, а не матеріальних чи нематеріальних активів на законних підставах; 2) неправомірну вигоду пропонує, обіцяє, надає особа, яка бажає здійснити вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) неправомірна вигода пропонується, обіцяється або надається, зокрема у випадках, поєднаних з її вимаганням, саме за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 4) вказані дії завдають чи створюють загрозу заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони – передусім нормальній діяльності органів державного управління (включають також складову місцевого самоврядування), їх авторитету, правосуддю тощо.

Вольовий момент прямого умислу в складі к. пр., передбаченого ст. 369-2 КК, полягає в тому, що, незважаючи на усвідомлення суспільно небезпечного і водночас незаконного характеру своєї поведінки, суб'єкти «активного» та «пасивного» зловживання впливом бажають вчинити саме так задля досягнення бажаного результату: для суб'єкта «активного» зловживання впливом – це прийняття бажаного для нього рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а для суб'єкта «пасивного» зловживання впливом – це щонайменше одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи.

У подальшому необхідно дослідити зміст інших ознак суб'єктивної сторони зловживання впливом – мотиву та мети вчинення цих деліктів.

Використані джерела:

1. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навч. посібник. Київ : Ваіте, 2014. 944 с.

2. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія. Київ : Маслаков, 2018. 928 с

3. Вознюк А. А. Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них як посягання на громадську безпеку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 652 с.

4. Кочерова Н. О. Зловживання впливом: соціальна обумовленість криміналізації та характеристика складу злочину : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 214 с.

5. Контрольний текст проєкту нового КК України (станом на 25 лютого 2024 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/02/26/kont-ro-lynyj-tekst-proyektu-kk-25-02-2024.pdf>. (дата звернення 30.05.2024).

6. Вирок Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 15 вересня 2023 р. у справі № 686/22033/23. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113504557>.

7. Вирок Вищого антикорупційного суду від 10 червня 2022 р. у справі № 454/2576/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97548253>.

8. Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption. *European Treaty Series*. No. 173. URL: <https://rm.coe.int/16800cce441999> (дата звернення: 03.06.2024).

9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

10. Кваліфікація слідчими органів Державного бюро розслідувань окремих кримінальних правопорушень : практ. посіб. / О. Ф. Удовиченко, О. М. Артюх, А. Л. Медведенко та ін. Київ : Державне бюро розслідувань, 2023. 394 с.

11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [А. М. Бойко, Л. П. Брич, О. О. Дудоров та ін.]; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1368 с.

12. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.

13. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.

References:

1. Dudorov, O. O., Khavroniuk, M. I. (2014). *Kryminalne pravo : navch. Posibnyk*. Kyiv : Vaite. [in Ukrainian].

2. Vozniuk, A. A. (2018). *Kryminalna vidpovidalnist za stvorennia zlochynnykh obiednan ta uchast u nykh : monohrafiia*. Kyiv : Maslakov. [in Ukrainian].

3. Vozniuk, A. A. (2018). *Teoretychni ta praktychni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti za stvorennia zlochynnykh obiednan ta uchast u nykh yak posiahannia na hromadsku bezpeku. Doctor's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Kocherova, N. O. (2013). *Zlovzhyvannia vplyvom: sotsialna obumovlenist kryminalizatsii ta kharakterystyka skladu zlochynu. Candidate's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Kontrolnyi tekst proiektu novoho KK Ukrainy (stanom na 25 liutoho 2024 r.). (2024) N. p. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/02/26/ko-ntrolnyi-tekst-proyektu-kk-25-02-2024.pdf>. [in Ukrainian].

6. Vyrok Khmelnytskoho miskraionnoho sudu Khmelnytskoi oblasti vid 15 veresnia 2023 r. u spravi № 686/22033/23. (2023) N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113504557>. [in Ukrainian].

7. Vyrok Vysshchoho antykoruptsiinoho sudu vid 10 chervnia 2022 r. u spravi № 454/2576/17. (2022) N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97548253>. [in Ukrainian].

8. Explanatory Report to the Criminal Law Convention on Corruption. *European Treaty Series*. No. 173. N. p. URL: <https://rm.coe.int/16800cce441999>. [in English].

9. Azarov, D. S., Hryshchuk, V. K., Savchenko, A. V. et al. (2018) Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / O. M. Dzhuha, A. V. Savchenko, V. V. Cherniei (Eds.). 2-te vyd., pererobl. i dopov. Kyiv : Yurinkom Inter. [in Ukrainian].

10. Udovychenko, O. F., Artiukh, O. M., Medvedenko, A. L. et al. (2023) Kvalifikatsiia slidchymy orhaniv Derzhavnoho biuro rozsliduvan okremykh kryminalnykh pravoporushen : prakt. posib. Kyiv : Derzhavne biuro rozsliduvan. [in Ukrainian].

11. Boiko, A. M., Brych, L. P., Dudorov, O. O. (2018). Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / M. I. Melnyk, M. I. Khavroniuk (Eds.). 10-te vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv : VD «Dakor». [in Ukrainian].

12. Tatsii, V. Ya., Borysov, V. I., Tiutiuhin, V. I. et al. (2020). Kryminalne pravo Ukrainy: Osoblyva chastyna : pidruchnyk / V. Ya. Tatsii, V. I. Borysov, V. I. Tiutiuhin (Eds.). 6-te vyd., pererob. i dopov. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].

13. Tatsii, V. Ya., Tiutiuhin, V. I., Borysov, V. I. et al. (2020). Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna : pidruchnyk / V. Ya. Tatsii, V. I. Tiutiuhin, V. I. Borysov (Eds.). 6-te vyd., pererob. i dopov. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 04.06.2024

Mishura M., Postgraduate Student of the Research Laboratory on the Problems of Combating Crime of the Educational and Research Institute No. 1 of the National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)

GUILT AS PART OF THE CRIME PROVIDED FOR IN ART. 369-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

The article establishes that the composition of the crime provided for by Art. 369-2 of the Criminal Code of Ukraine is characterized by direct intent. Arguments in favor of such a position are presented. The statement of scholars about the possibility of criminal influence with indirect intent due to its belonging to crimes with a formal structure, in which attitude to the consequences is optional, as they remain outside the scope of the criminal offense, was refuted. In this regard, the shortcomings of the definition of both guilt and direct intent in Articles 23 and 24 of the Criminal Code of Ukraine were emphasized, and attention was drawn to more perfect definitions of such concepts in the draft Criminal Code of Ukraine.

The intellectual and volitional moments of “corrupt” intent in the actions of subjects of “active” and “passive” abuse of influence are revealed. In particular, it was established that in order to be aware of the elements that characterize the object of this crime, it is necessary for a person to understand that through his behavior he encroaches on public relations established in society, and therefore understands the socially dangerous nature of the

committed act, causing or creating the possibility of causing damage to normal, the proper functioning of state authorities and local self-government as the immediate main object of the criminal offense (the guilty person is aware that he violates ("circumvents") the procedure for making official decisions established by the state by persons authorized to perform the functions of the state or local self-government), as well as authority, justice, property rights, etc. as direct additional objects of the tort under investigation.

Keywords: corruption criminal offense, guilt, intent, subjective side of criminal offense, abuse of influence, improper benefit, official, person authorized to perform functions of state or local self-government, criminal liability.

DOI:10.33766/2786-9156.106.2.126-142

УДК: 343.32(477)

Мовчан Р. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця, Україна)

e-mail: romanmov1984@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2074-8895>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА «ПОСАДОВИЙ» КОЛАБОРАЦІОНІЗМ: ПРАВОТВОРЧІ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНІ ПРОБЛЕМИ

У статті здійснено критичне осмислення окремих норм Кримінального кодексу України, що стосуються добровільного зайняття громадянином України посад на тимчасово окупованих територіях, а також виявлено проблеми, які виникають при кваліфікації цих діянь, за результатами чого були розроблені науково обгрунтовані рекомендації щодо вдосконалення відповідних положень чинного кримінального законодавства і практики його застосування.

З'ясовано, що при кримінально-правовій оцінці дій осіб, які у створених на тимчасово окупованих територіях незаконних судових та правоохоронних органах займали суто технічні (виробничі) посади, правозастосовні органи не вбачають не лише перепон для інкримінування цим особам ч. 7 ст. 111-1 Кримінального кодексу України, але й підстав для визнання такої поведінки малозначною.

Зважаючи на це, запропоновано відповідальність громадян України, які у створених на тимчасово окупованих територіях незаконних судових та правоохоронних органах обіймають посади, не пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, передбачати або ж у ч. 2, або ж у ч. 5 ст. 111-1 Кримінального кодексу України.

Також обгрунтовано положення про те, що в ч. 5 ст. 111-1 Кримінального кодексу України має бути передбачена відповідальність за добровільне зайняття на тимчасово окупованих територіях не лише «владних» посад, пов'язаних із виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, але й «невладних» посад у незаконних державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях, так само пов'язаних із виконанням зазначених функцій.